

Proloog

Voorspelling door een oude Gallicische vrouw

Rey, tan hermoso y gallardo,
mancebo sensual y veleidoso,
escuchadme, ilustre rey.
Habrá de andar por Castilla
más caminos y más tiempo
muerto que vivo.
Que más andará
muerto que vivo,
así se cumplirá.

Koning, gij zo mooi en dapper,
gij zinnenlijke, grillige jongeman,
illustere koning, luister naar mij.
Gij zult Castilië langer en
wijder doorkruisen
na uw dood, dan tijdens uw leven.
Gij zult er grotere afstanden afleggen
na uw dood, dan tijdens uw leven,
aldus zal het zijn .

Scene 1

*Johanna in haar cel, in een toren van het
Santa Clara klooster in Tordesillas. De kamer
heeft één raam, dat zicht biedt op het graf van
Filips.*

Juana (a3) :

Phelipe, oh, Phelipe.
Te espero cada hora.
¿ Qué te impide?

(gefluisterd)

Delicta juventutis et ignorantias eius
quaesumus ne memineris, Domine,
sed secundum misericordiam tuam,
memoresto illius in gloria claritatis tuae.

Pierchon de Rue :

Je ne vous ay jamais parlé de Jehanne,
la royne de Castille,
pour ce que je ne désire point dire chose
qui desplaie aux dames.
Toutefois, combien qu'elle soit bonne,
belle et jeune dame,
digne d'estre aymée
du plus beau homme de bien
et le plus grand maistre du monde
se deusist bien avoir contenté d'elle
et de sa personne.

Philippe, oh, Philippe.
Ik verwacht je ieder moment.
Wat weerhoud je?

De zonden van zijn jeugd en zijn onwetendheid,
wees ze niet indachtig, Heer,
maar, Uw barmhartigheid volgend, gedenk hem
in de glorie van Uw licht.

Ik heb u nog nooit verteld over Johanna,
de koningin van Castilië,
omdat ik niets wens te zeggen
dat de dames zou kunnen ontrieven.
Desondanks, hoe mooi ze ook was,
een schone jongedame,
waardig om te worden liefgehad
door de nobelste edelman,
en de grootste heerser ter wereld
zou zich gelukkig prijzen met haar
en met haar verschijning.

Néanmoins jeunesse est tant convoiteuse
de toutes choses plaisantes,
et spécialement de femmes,
quant le jeune cuer s'y adonne,
que combien qu'elle fût très-belle
et la plus preudhe femme de son corps,
et qu'elle ne tardoit guère plus que l'année
de engendrer et procréer enfant
en son noble corps.

Ce néanmoins, comme je vous dis,
tant pour la jeunesse du Roy Philippe
que par aventure pour le jeune conseil
qu'il avoit autour de luy,
la bonne Roïne en chust en quelque jalousie
et de telle heure que jamais
ne s'en a sceu ne peu retirer,
et la chose luy est tournée
en une très-malvaise coustume,
jusques à la rage d'amours,
qui est une rage excessive
et inextinguible ;
et la bonne Roïne
n'a eu non plus de bien ne de repos
qu'une femme damnée
ou une femme hors de sens.

Et pour en dire la vérité,
elle avoit quelque occasion de ce faire :
car, comme je vous ay dit,
son mary estoit beau, jeune
et fort bien nourry,
et luy sembloit qu'il pouvoit
beaucoup plus accomplir des œuvres de nature
qu'il n'en faisoit ;
et il entoit avecq l'évesque de Besançon,
qui luy souvent menoient
à l'aventure en lieux dissoluz,
et présens de plusieurs belles jeunesses
journallement.

Tellement qu'elle se contenoit en femme
désespérée, et ne cuidoit point que jamais il
eust esté possible qu'il fust assez avecq elle à
son gré ne désir.
Ne cessa que les dames qui estoient en sa
compagnie ne furent renvoyées,

Niettemin, de jeugd verlangt zeer sterk
naar alle plezierige dingen,
en bijzonder naar dat van vrouwen
die hun jonge hart schenken.
Dus, ondanks haar schoonheid,
en dat ze zeer trots was op haar lichaam,
en dat het slechts iets meer dan een jaar duurde
voordat ze hem een kind baarde
uit haar nobele lichaam.

Desalniettemin, zoals ik u zei,
zowel door de jeugd van koning Philips
als vanwege de jeugdige entourage
die hem omringde,
werd de goede koningin dermate jaloers,
en wel zo onophoudelijk,
dat ze niet in staat was om er nog uit te raken.
En de kwestie nam de vorm aan
van een zeer slechte gewoonte,
en dreef haar tot de razernij van de liefde,
welke een excessieve waanzin is
en onuitroeibaar.
En de goede koningin
had niet meer vrede noch rust,
dan een vervloekte vrouw,
of een vrouw die buiten zinnen is.

En om u de waarheid te vertellen,
ze had enige redenen tot achterdocht:
want, zoals ik u reeds vertelde,
haar echtgenoot was aantrekkelijk, jeugdig
en zeer weldoorvoed,
en het scheen dat hij de werken van de natuur
veel vaker kon vervullen
dan goed voor hem was.
En hij ging op stap met de bisschop van
Besançon, die hem vaak meenam
op avontuur naar bordelen,
en hem dagelijks voorzag van diverse
mooie meisjes.

Zo veranderde zij in een wanhopige vrouw.
En het kon haar niet schelen dat hij nooit vaak
genoeg met haar zou kunnen zijn, om haar
wensen en verlangens te verzadigen.
Ze hield niet op totdat alle vrouwen die in hun
gezelschap waren, werden weggestuurd,

ou aultrement elle eust tout publiquement
voulu donner á cognoistre
sa jalouzie et folye.

Et fist tant qu'elle demoura seule
de toutes femmes du monde,
fors qu'une lavandière,
qui luy lavoit son linge en sa présence.

Scene 2

*Zware storm op zee. Terwijl de verteller zijn
relaas vervolgt, zwelt in de muziek een storm
aan. In de verte klinken wanhopige noodkreten.*

(P.deR. :)

Et l'aymoit d'une amour
sy très-ardante et excessive
qu'elle estoit sans aucune paour
de perdre sa vie.
Quant ils partaient d'Ermue pour la Couronne
avecq la navire du roy,
le vend et la mer furent sy très-horrible
et impétueulx
que le jour estoit plus obscur
que n'estoit la nuyt.
Tout la compaignye croyait que seroient-ilz
misez en gouffre des ondes,
l'ung se souhaidoit desjà mort
et l'autre promettoit voiaiges ;
en si grand péril, la bonne royne Jehanne estoit
sans mutacion de son cueur ne son couraige,
et bien contentée d'estre autour
de son beau mary.

(tegelijk met Pierchon de Rue)

Edelman :

Au secourz ! Miséricorde.

Zeeman 1 : *(licht misselijk en \zeeziek)*

Oh ! Ah !

Zeeman 2 :

Ave Maria, ora pro nobis...
Sed nuestro amparo y defensa.

want anders dreigde ze zeer publiekelijk
uiting te geven
aan haar jaloezie en waanzin.

En zo geschiedde het dat ze zich afzijdig
hield van alle vrouwen,
behalve van een wasvrouw,
die haar kleren waste in haar bijzijn.

En ze aanbad hem met zo'n
vurige en heftige liefde,
dat ze volstrekt niet beducht was
voor de dood.
Toen ze met het schip van de koning
vertrokken van Arnemuiden naar La Coruña,
werden de wind en de zee dermate ruig
en stormachtig
dat het overdag donkerder werd
dan wanneer het nacht was.
Alle opvarenden vreesden door de golven
te worden verzwolgen,
de een wenste zich al dood,
de ander beloofde een pelgrimsreis te zullen
maken; maar het grote gevaar deerde het
moedige hart van de goede koningin Johanna
niet, gelukkig als ze was om in het
gezelschap te zijn van haar knappe man.

Help! Heb erbarmen.

Oh ! Ah !

Ave Maria, bid voor ons....
wees onze toeverlaat en bescherming.

Edelm.+ Zeem.1 :

Sauve qui peut. Oh, sauve qui peut !

Zoek redding, ieder voor zich! Zoek redding!

Z.2. :

Ea, señores, aqui no hay necesidad de lagrimas sino de manos !

Zeg heren, aan gejammer hebben we hier niets, maar wel aan een helpende hand!

(een luide klap, gevolgd door gekraak)

Z.1 :

Est abatue la voile du navire du Roy !

Het zeil van het schip van de koning is neergegaan!

Philippe :

Hélas ! mon admiral, sire de Bèvres et comte de Nassou.

Et où estes-vous ?

Alors ? Où estes-vous ?!

Estes-vous desja engloutis

de ceste rebelle et malvaise mer ?

Helaas ! Mijn admiraal, heer van Bèvres en graaf van Nassau.

Waar bent u ?

Maar? Waar bent u ?

Zijn jullie reeds verzonken

In deze rebelse en onstuimige zee ?

Z.2 : *(terwijl hij tracht Philips te naderen om een opblaasbare zak van leer aan diens kleding te bevestigen)*

Sire, ne bougez pas, s'il vous plaist, Sire.

Sire, niet bewegen alstublieft, Sire.

Ph. :

Hélas ! Et que j'ay grand regret de voz vies, et d'estre cause de vostre mort !

Helaas! Hoezeer treur ik om uw levens en dat ik de oorzaak moet zijn van uw dood!

Z.1 :

Sire, si vous me permettez, je vous met ce sac de cuir...

Sire, als u het me toestaat, doe ik u deze leren zak om...

Ph. :

Hélas ! que je fis grand folye quant j'emmenay tant de nobles hommes hors de mes païs !

Helaas! Wat een dwaasheid beging ik door zoveel edellieden uit mijn land mee te nemen!

Edelm. :

Au secourz !

Help !

Z.1 :

...pour que vostre corps ne coule pas et que voz funerailles soyent digne d'un roy

...opdat uw lichaam niet zinkt en u de begrafenis krijgt die een koning toekomt

Juana3 :

No temad, estad quedo.

Nunca murió rey ahogado.

Niet bang zijn, kalm blijven.

Nog nooit is een koning op zee verdronken.

Las muchas aguas no podrán apagar el amor,

Ph. :

Hélas ! mon Dieu,
et quel regret auront mes amis
quant ilz verront que je pers ma vie
à l'heure que j'ay atteint l'eage de discession,
à l'heure que les grans royaulmes
et seignouries me doibt appartenir !

Z.1 :

Et maintenant...
Je vais le gonfler.

(Met een blaasbalg begint de matroos de zak te vullen met lucht. Het orkest gesplitst in twee groepen, produceert blaasgeluiden)

Ph. :

Néantmoins, combien je prie Dieu dévotement,
la glorieuse vierge Marie, qu'elle me veuille
encoires préserver,
au moins que je ne meure point de sy villaine
mort ne sy rigoureuse,
mais me vueille préserver,
et je te promets de toy allé visité en tes églises de
Montserrat et de Gardeloupe,
et devant ton ymage
offry mon pesant d'argent.

Edelm. : *(hardop lezend terwijl hij op een bordje iets opschrijft of schildert)*

El.... Rrey..... Don Phe-.... li-.....pe...

(bevestigt het bordje op Philips 'rug)
Et voilà ...

J.3 :

Las muchas aguas no podrán apagar el amor.
Nunca murió rey ahogado.

Ph. :

Hélas ! que je fis grand folye.

Z.2 : *(begint plotseling te schreeuwen)*
Tierra ! Veo tierra !

Edelm. :

On est sauvé !

Al dat water kan de liefde niet doven.

Helaas, mijn God!

En wat zullen mijn vrienden treuren
wanneer ze mijn dood moeten ervaren
juist nu ik de jaren des onderscheids heb bereikt,
juist nu grote koninkrijken en leengoederen mij
toevallen!

En nu...

Ga ik hem opblazen.

Niettemin, hoe devoot bid ik tot God,
tot de glorieuze Maagd Maria, dat zij
mij nog altijd wil behoeden,
of dat ik tenminste niet op zo 'n wrede en
rigoureuse wijze hoeft te sterven,
maar dat ze mij beschermen moge,
en ik beloof dat ik U kom bezoeken in Uw kerken
in Montserrat en Guadeloupe,
en voor Uw beeltenis mijn gewicht
in zilver te zullen offeren.

De.... Koning.....Don Phe-.... li-.....pe...

Ziezo...

Al dat water kan de liefde niet doven.
Nog nooit is een koning op zee verdronken.

Helaas! Hoe dwaas ben ik geweest.

Land! Land in zicht!

We zijn gered!

Z.1 :

C'est vray ! Il- y'a terre en vue !
Sauvetage, enfin...

Ja, het is waar! Land in zicht!
Eindelijk redding...

Edelm. :

C'est le païs des Winnezorres, je croy.
Ahh, quel bonheur.

Dat is naar ik meen het land van de Windsors.
O, wat een geluk.

*(de bemanning van het schip verspreidt zich,
maar Philip, wiens leren zak intussen is
leeggelopen, blijft midden op het toneel achter)*

Z.2 :

Entonces, cavalleros, desembarquamos !

Nou, vooruit mannen, van boord!

Z.1 :

Sauvé, sauvé, sauvé !

Gered, gered, gered!

Scene 3

*(Philibert Naturel, aan de zijkant van het
toneel, schrijft een brief, die hij tijdens het
schrijven hardop voorleest. Philips blijft
midden op het toneel staan, nadat aan het slot
van de tweede tafereel zijn leren zak is
leeggelopen. Hij begint te beven, wordt ziek en
gaat uiteindelijk dood)*

Philibert Naturel :

Sire, je sçay bien qu'il vous souvient de
plusieurs secretz conseilz
que vous avez tenu pour le service de vostre
corps et de vostre bouche.
Sire, je vous advertiz qu'il est
merveilleusement fort nécessaire que le faictes
encoires plus estoit que jamais ne fut,
et ce que ceulx qui vous servent de bouche
soient toujours ung,
sans changier des chascuns escuyers
ne tous officiers de bouche,
et que surtout en vostre cuysine
nul n'y entre
que ceulx qui appartient.

Sire, ik weet heel goed dat u zich de
verschillende geheime raadgevingen herinnert,
welke u hebt ontvangen voor het welzijn van uw
lichaam en betreffende uw voeding.
Sire, ik wijs u er op dat het buitengewoon
noodzakelijk is dat u nog veel zorgvuldiger
wordt dan u tot nu toe bent geweest.
Aan tafel moet u steeds door één en dezelfde
persoon bediend worden,
sta geen wisselingen van koks of
keukenpersoneel toe,
en bovenal mag er niemand
in uw keuken komen die niet
tot uw huishouding behoort.

Ph. :

Aaahh, quelz frissonz... Me donne le vertige,
des nausées...Je me sent mal...

Aaahh, wat een rillingen....Ik word duizelig en
misselijk... Ik voel me niet goed...

P.N. :

Car, avec ce que les astrologues vous
menassent merveilleusement de ce péril ;
par deçà, à ceste congrégation de chapître
général des Cordelliers, l'on en a parlé en
diverse façons par les frères,
qui se mectent partout.
Sire, je sçay, tant par la costume de païs
que aussi pour la conservation
de vostre personne,
vous n'estes plus si comun à aller
disner dehors ou soupper
comme en vostre païs naturel ;
aussi n'est-il besoing d'aller mengier dehors.
Et vous advertiz, Sire, pour vostre bien, qu'il
n'y a prince au monde qui ait plus mestier de
soy garder que vous.

Ph. :

Oohh, aahh, hélas...quelle maladie...

P.N. :

Et pour ce que les viandes de vostre beau-
père, le roy domp Fernande
ne sont guères à vostre complexion
et adoubées à vostre appétit,
je croy que n'irés guères mengier avec luy,
et vous ferez bien, Sire.
vostre très-humble subgect et serviteur,
Philibert Naturel, prévost d'Utrecht,
a Rome, le septième jour de juing,
Anno Domini 1506.

Ph. :

Aahh, quel regret, que je pers ma vie.

Want, niet alleen waarschuwden de astrologen
u al op wonderbaarlijke wijze voor dit gevaar;
maar ook gaan er hieromtrent allerlei
geruchten op het hoofdkapittel der
Franciscaner monniken,
en die broeders komen overal.

Sire, ik weet dat, zowel vanwege de gebruiken
des lands, als voor het behoud van uw
lichamelijk welzijn,
u het niet meer zo gewoon bent om
buitenshuis te dineren en souperen
als in uw thuisland; het is ook helemaal niet
nodig om buiten de deur te gaan eten.
En neem in acht, Sire, voor uw eigen
welbevinden, dat er geen prins ter wereld is die
meer op zijn hoede moet zijn dan u.

Oohh, aahh, helaas...wat een ziekte...

En omdat het gebräad van uw schoonvader,
koning don Ferdinand,
u niet erg goed bekomt
en niet naar uw smaak is bereid,
geloof ik dat u niet gaarne bij hem zult gaan
eten, en u zult daar goed aan doen, Sire.
uw zeer nederige onderdaan en dienaar,
Philibert Naturel, provoost van Utrecht,
in Rome, de zevende juni,
A.D.1506.

Aahh, wat spijtig dat ik het leven laat.

Scene 4

*(Schrille kreten van de drie Johanna's
wanneer ze zien dat Filips is gestorven.
Philibert Naturel en Monnik II lopen naar
het lichaam toe, leggen het op een baar en
dragen het naar een tafel, waar ze
voorbereidingen gaan treffen voor de
ontleding van het lijk in scène 5.)*

J. (à 3) :

Ay !

Ay!

P.N. + M. 2 :

Uti flos vernus evanuit,
Philippus ille,
juvenis, formosus,
pulcher et elegans,
animo pollens et ingenio.

Aldus verwelkte de lentebloem,
Filips, die jeugdige,
welgevormde man,
knap en elegant,
krachtig van ziel en vernuft.

P. de R. :

À l'heure du trespas de son beau mary,
au mois de de Septembre de ceste année,
le cueur de la Royne de Castille
luy estoit tellement troublé
et l'entendement empeschié,
qu'elle ne monstra guères
de semblant de dueil.
A nulle chose ne veult entendre,
quelle qu'elle soit,
fors qu'elle a retenu les chantres
de la chapelle de son feu mary
et nos traicte très-bien,
et nos fait payer tousjours trois mois
avant que nostres gaiges soyent escheuz

Toen haar knappe echtgenoot overleed,
in de maand september van dat jaar,
raakte het hart van de koningin van Castilië
zozeer verward,
en werd haar begrip dermate verlamd,
dat ze nauwelijks blijk gaf
van enige rouw.
Ze wilde nergens naar luisteren,
had nergens aandacht voor,
maar wel behield ze de zangers
van de kapel van wijlen haar man
en ze behandelt ons heel goed,
en altijd ziet ze erop toe
dat we drie maanden vooruit worden betaald.

Scene 5

Juana 2. : (solo)

Mi amado es blanco y rubio,
señalado entre diez mil.
Su cabeza como oro finísimo;
sus cabellos crespos,
negros como el cuervo.
Mi amado...

Mijn lief is blank en blozend,
herkenbaar uit duizenden.
Zijn hoofd is als het fijnste goud;
zijn krullende lokken
zijn ravenzwart.
Mijn lief...

Monniken: (a2)

Cor evellimus
 includimusque in aurea pyxide,
 quod ferunt se in patriam
 ad ossa majorum ejus allaturos.

Wij snijden zijn hart eruit
 en leggen het in een verguld kistje,
 dat naar zijn vaderland zal worden gebracht
 en bij de beenderen van zijn voorouders gevoegd.

Juana (a3):

Sus ojos, como palomas
 junto a los arroyos de las aguas,
 que se lavan con leche,
 y a la perfección colocados.
 Sus mejillas, como una era de especias
 aromáticas, como fragantes flores;

Zijn ogen zijn als duiven
 aan de oever van een beek,
 die zich wassen met melk,
 en volmaakt ingelegd.
 Zijn wangen zijn als perken van geurige kruiden,
 als welriekende bloemen...

Mon.:

Dissolutis compaginibus capitis,
 educimus cerebrum,

Als de schedel is geopend,
 halen we zijn hersens eruit...

Juana :

Sus labios, como lirios
 que destilan mirra fragante.

Zijn lippen zijn als lelies
 waaruit geurige mirre vloeit.

Mon. :

et uterus rescindimus,
 eripimusque intestini.

...en we rijten zijn buik open
 en rukken zijn ingewanden eruit.

Juana :

Sus manos, como anillos de oro
 engastados de jacintos;
 Su cuerpo, como claro marfil
 cubierto de zafiros.

Zijn handen zijn als gouden staven,
 bezet met topazen;
 zijn romp is als gepolijst ivoor,
 afgezet met saffieren.

Mon. (a4):

Vittisque lineis ceratis
 corpus membratim adstringimus.
 Deficiente autem balsamo,
 calce cadaver et aromatibus fucamus,
 postea conserimus,
 tandem ornamus eum preciosis vestibus.

Met linnen banden, wasbestreken,
 omwikkelen we al zijn ledematen.
 Maar bij gebrek aan balsam wrijven we het lijk in
 met kalkbrij en welriekende olie,
 daarna naaien we het dicht,
 ten slotte hullen we hem in kostelijke gewaden.

Juana :

Su paladar, dulcísimo,
 y todo él codiciable.
 Tal es mi amado, ...

Zijn verhemelte is allerzoetst,
 en alles aan hem is begeerlijk.
 Zo is mijn lief...

P.de R :

Je croy qu'elle fust demourée auprès du corps
 tant qu'elle eust peu vivre,
 qui ne l'en eust ostée
 et emmenée ;

Ik geloof dat zij de rest van haar leven
 bij het lijk gebleven zou zijn,
 als ze haar niet hadden weggehaald
 en meegenomen.

Juana 2 :

tal es mi amigo, ...

zo is mijn vriend,...

P .de R :

incessamment vouloit estre auprès, et fallu
l'emmener en sa chambre, où elle fut
maints jours et maintes nuyts vestue sans
entrer en son lit.

Ze wou onophoudelijk bij hem zijn en moest naar
haar kamer worden gebracht, waar ze dagen en
nachten achtereen verbleef, in dezelfde kleren,
zonder ooit naar bed te gaan.

Juana 2 :

tal es mi amado.

zo is mijn geliefde...

Monks :

Ac si vivus
in regio throno jaceret,
Philippus Rex ille.

En alsof hij nog in leven was,
rustte hij op zijn koningstroon,
de vermaarde koning Filips.

Juana 2 : (tot een van de monniken)

Ferte, fratres, conjugem meum ad sedes
nostras et ibi missam ei concelebrate.

Broeders, breng mijn man naar onze vertrekken
en draag daar een mis voor hem op.

**M.4 : (zich naar Johanna II begevend,
terwijl de andere monniken Filips' lijk van
de troon verwijderen)**

Surget, o regina, certe resurget.
Quem si ad sepulcrum matris tuae
apud Granatum ducis,
ejus fies sponsa sempiterna.

Hij zal opstaan, o koningin, hij zal zeker herrijzen.
Als u hem naar het graf van uw moeder voert
in Granada,
zult u voor eeuwig zijn bruid zijn.

Scene 6

*(Een wasvrouw is op haar knieën de vloer
aan het boenen, met een borstel, een dweil
en een emmer water. Ze kijkt op van haar
werk en begint te kletsen.)*

Ay, no tengo nada que hacer
que fregar los pisos y pasar la escoba.
Ay, ninguna ropa tengo para lauar.
Por lo menos, la pobreçita Reina
agora esta paçifica.
Desde ayer a ninguna persona ha ferido
nin dicho palabra de injuria.
Un poco de paz, por fin...

Ach, er rest mij niets anders
dan de vloeren te schrobben en te veggen.
Ach, er zijn geen kleren die ik kan wassen.
Maar de arme koningin is nu tenminste eindelijk
gekalmeerd.
Sinds gisteren heeft ze niemand verwond,
noch sprak ze beledigende woorden.
Een beetje rust, eindelijk...

Y dexé de dezir cómo desde este tiempo
no ha mudado camisa ;
creo que nin toca
nin lauado la cara.
Tambien dizen que duerme
siempre en el suelo como antes.
Hanme dicho que urina muy á menudo.

Su poca limpieza en cara
y diz que en lo demás
es muy grande.
Y come estando los platos en el suelo
sin ningund mantel nin bazalejas,
la pobreçita Reina.

En ik moet nog vertellen hoe zij sinds die dag
geen andere kleren heeft gedragen;
ik geloof dat ze haar gezicht
niet meer heeft aangeraakt of gewassen.
Ze zeggen ook dat ze altijd op de grond slaapt,
net als vroeger.
Ze hebben me verteld dat ze heel vaak plast.

Ze is niet schoon op haar gezicht
en, zeggen ze, ook niet op de rest van haar
lichaam.
En als ze eet, zit ze met het voedsel op de grond,
zonder tafelkleed of borden,
de arme koningin.

Scene 7

*Nachtelijke pelgrimage met het lijk. Van opzij
verschijnen vier monniken en Johanna I; ze
dragen een kist met Filips' stoffelijke resten.*

Monniken (a4) : *(neuriënd en psalmodiërend)*
Foemeneis blandimentis gaudebat

J.1 :

Venid, venid al alva
venid, a la luz del dia
venid.

Mon.:

La Reina, nuestra Señora
partió de Miraflores
una hora despues de anohecido
para Granada.
Lleva consigo el cuerpo del Rey
su marido,
que no huele á algalía.

J.1 :

Venid, venid al alva
venid, a la luz del dia
venid.

Hij was een uitbundig liefhebber van vrouwelijk
schoon.

Kom, kom bij het ochtendglören,
kom, bij het kriecken van de dag,
kom!

De koningin, onze Vrouwe,
verliet Miraflores
een uur na zonsondergang
en ging op weg naar Granada.
Ze nam het lichaam van de koning
haar echtgenoot, met zich mee,
en dat rook allerminst naar parfum.

Kom, kom bij het ochtendglören,
kom, bij het kriecken van de dag,
kom!

Mon. 3: *(tot Johanna)*

O regina carissima,
cur non requiescamus ?
Paulo enim longius est monasterium
Tordesillense.
Illic autem, expulses nonnis,
pace cum conjuge frueris et otio,
ut revirescamini.

J.1 :

Nolo. Pergamus, quoniam nobis longum iter
conficiendum est.
Hic vero brevi tempore requiescamus
aperiamusque sarcophagum,
ut videamus jamne sit manifestum
aliquod signum vitae.

*(De monniken openen de kist en werpen met
tegenzin een blik op de inhoud.)*

Mon. (a4) :

Nil videmus praeter hominis
quandam formam jacentem,
nec an facies hominis
sit bene dignoscitur.

*(Johanna lijkt niet veel acht te slaan op de
woorden van de monniken. Ze loopt naar de
kist toe en knielt neer om de mummieachtige
resten in haar armen te nemen.)*

J.1 :

¡Oh, si él me besara
con besos de su boca!
Mejores son tus amores...

Mon.: (biddend)

Delicta juventutis et ignorantias eius
Quaesumus ne memineris, Domine,

J.1 :

¡Oh, si él me besara
con besos de su boca!
Porque mejores son tus amores que el vino.

Monks :

Ut Philippus carne exutus
pervenire mereatur
ad gloriam regni coelestis.
Amen.

O dierbare koningin
waarom rusten we niet wat?
Want iets verderop is het klooster van
Tordesillas.
Als we de nonnen hebben weggestuurd,
kunt u daar met uw echtgenoot rust en kalmte
vinden, zodat u weer op krachten komt.

Nee. We gaan door, want we hebben
nog een lange reis voor de boeg.
Maar laten we hier enige ogenblikken
stilhouden en de kist openen,
zodat we kunnen zien of zich al enig teken
van leven heeft geopenbaard.

Wij zien niets anders dan
de liggende gestalte van een man,
ook het gezicht van de man
is nauwelijks herkenbaar.

O, laat hij mij kussen
met de kussen van zijn mond!
Jouw liefkozingen zijn heerlijker dan...

De zonden van zijn jeugd en zijn
onwetendheid, wees ze niet indachtig, Heer,

O, laat hij mij kussen
met de kussen van zijn mond! Want jouw
liefkozingen zijn heerlijker dan wijn.

Moge Filips, bevrijd van zijn lichaam,
de welverdiende glorie van het hemelrijk
deelachtig worden.
Amen.

(Terwijl zij het stoffelijk overschot kust, verschijnt Filips.)

Scene 8

Ph. :

Lève-toi, ma bien-aimée, et viens!
Car le roucoulement de la tourterelle se fait
entendre sur notre terre.
Montre-moi ton visage,
fais-moi entendre ta voix

J. : (opgewonden)

¿Quién es aquello que raya como el alba
y es bello como la luna,
radiante como el sol ?

(Ze loopt naar hem toe.)

Venga mi amado a su huerto,...

Ph. :

J'entre dans mon jardin, ma belle fiancée,

J. :

y coma de su dulce fruta.

Ph. :

je récolte ma myrrhe et mon baume,
je mange mon miel et mon rayon,...

J. :

¡Yo soy de mi amado,
y él me desea con ardor!

Ph. :

je bois mon vin et mon lait.
Mangez, amis, buvez, enivrez-vous,
mes bien-aimés!

(ze omhelzen elkaar)

J. (a3) :

Ponme como un sello sobre tu corazón, como una
marca sobre tu brazo;...

Sta op, mijn liefste, en kom mee!
Want het gekoer van de tortelduif
klinkt over onze velden.
Toon me je gezicht,
laat me je stem horen!

Wie is het die gloort als de dageraad
en schoon is als de maan,
stralend als de zon?

Laat mijn lief in zijn hof komen,...

Ik kom in mijn hof, mijn schone bruid...

...en van zijn zoete vruchten eten.

ik vergaar mijn mirre en mijn balsem,
ik eet mijn honing en mijn raat,...

Ik behoer mijn geliefde toe,
en hij begeert mij vurig!

ik drink mijn wijn en mijn melk.
Eet, vrienden, drink en word dronken,
mijn geliefden!

Draag mij als een zegel op je hart,
als een merkteken op je arm;...

Ph. :

Que tu es belle, ma bien-aimée, que tu es belle! Tes yeux sont des colombes.

Wat ben je mooi, mijn lief, wat ben je mooi!
Je ogen zijn als duiven...

Allen :

Duro como el Seol es la pasión
fuerte como la muerte es el amor.

Hartstocht is onbuigzaam als het graf
sterk als de dood is de liefde.

Epilogue

P.deR. : *(gesproken)*

Les quarante-six dernières années de sa vie,
la bonne royne Jehanne resta enfermée
dans le monastère de Tourdesillhe, dans
une chambre dont l'unique fenestre donnait
sur la tombe de son époux. Souvent, on
l'entendait chanter pour luy, et luy
murmurer des mots tendres.

De laatste zesenvestig jaren van haar leven
bleef de goede koningin Johanna opgesloten
in het klooster van Tordesillas, in een kamer
waarvan het enige raam zicht bood op het
graf van haar man. Dikwijls was te horen hoe
zij voor hem zong en tedere woordjes
prevelde.

J.1 :

Venid , venid a la luz del dia

Kom, kom bij het krieken van de dag...

M. (a4) :

Desesperato vivit animo,
vivit obducta fronte.
Die noctuque cogitabunda,
nec verbum emittit unquam

Zij leeft in wanhoop,
zij leeft belast door rouw.
Dag en nacht is ze in gedachten verzonken,
en nimmer zegt zij een woord.

*© vertaling grotendeels gebaseerd op die
van Jeanne Holierhoek en Janneke van der
Meulen voor de Nederlandse Opera, met
enige veranderingen naar mijn eigen inzicht.*

